

Lapsehoiukoha ühikuhinna metoodika

Sissejuhatus

2015. aastal avanes Euroopa Sotsiaalfondi esimene taotlusvoor „Lapsehoiukohtade loomise ja teenusepakkumise toetamine 0–7-aastastele lastele“. Teine taotlusvoor on plaanis avada 2018. aastal. Loodavad lapsehoiukohad peavad aitama lapsevanematel tööle naasta või tööl käimist jätkata ning lühendada kohalike omavalitsuste lasteaiajärjekordi. Esimeses taotlusvoorus sai toetust taotleda ainult kohalik omavalitsus. Teises taotlusvoorus võimaldatakse osaleda ka erasektori ja kolmanda sektori lapsehoiuteenuse ja alushariduse pakkujatel.

Lapsehoiukoht on hoiukoht munitsipaal- ja eralapsehoius (aluseks sotsiaalhoolekande seadus) ning koolieelses munitsipaallasteasutuses (aluseks koolieelse lasteasutuse seadus) ja eralasteasutuses (aluseks koolieelse lasteasutuse seadus ja erakooliseadus).

Esimese taotlusvooru raames olid abikõlblikeks kuludeks personalikulud ja nendelt ühtse määra alusel arvestatav summa kõigi teiste projekti kulude katteks (40% abikõlblikest otsestest personalikuludest). Lapsevanemad tasuvad reeglina lasteaia/lapsehoiu eest osalustasu ning struktuurivahendite mõistes loetakse vanemate makstav tasu tuluks. Struktuurivahendite projekti rakendamisel tähendab see, et tekkinud tulu arvestatakse abikõlblikest kuludest maha. Seetõttu tuleb esimese taotlusvooru projektides nii toetuse saajal kui ka rakendusüksusel pidada arvestust tulude laekumise kohta ning abikõlblike kulusid tulu võrra vähendada. Uute loodavate kohtade üle arvestuse pidamine ja nendel kohtadel teenuse osutamise eest saadava tulu kontrollimine on täiendav administratiivne koormus nii toetuse saajale kui rakendusüksusele.

Täiendavat koormust on tekitanud ka tööjõukulude arvestamine. Sagedased on juhud, kui personal viibib koolitustel, haiguslehel, puhkusel. Samuti töötavad õpetajad asutuses mitmel eri positsioonil, nt võib rühmaõpetaja anda liikumistunde. Neil juhtudel tuleb raamatupidajal teha mitmeid arvestusi, et leida õige proportsioon, mis vastab meetme määruses sätestatud abikõlblike tööjõukulude nõuetele. Vead tekivad sageli puuduva töötaja asenduste ajal õigete töötaja proportsioonide leidmisega. Seega tuleb palgaarvestust tehes järgida mitut erinevat reeglit, mida palgaarvestuse programmid ei toeta. See omakorda tekitab lisatööd, sest arvestused tuleb teha käsitsi. Toetuse saaja jaoks tähendab see paralleelse palgaarvestuse pidamist.

Palgakulude abikõlblikkuse tõendamiseks on vajalik tagada ka alusdokumentide kättesaadavus rakendusüksusele (nt töölepingud, tööajatabelid, asendust tõendav dokumentatsioon jne).

Kuna kohalikud omavalitsused on paljudes meetme tegevustes toetuse saajad, siis on oluline maksimaalselt kasutada lihtsustuste võimalusi. Eesmärgiks on vähendada nii toetuse saajate kui ka rakendusüksuse administratiivset koormust ja projektide administreerimisega kaasnevaid kulusid. Võttes kasutusele ühikuhinnad, on toetuse määra arvestamisel võimalik muuta rakenduskeem kõigi osapoolte jaoks vähem administratiivselt koormavaks.

1. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2017 artikli 65 lõike 8 punktile ei ole ühikuhinna puhul vaja pidada arvestust puhastulude arvutamiseks, kui puhastulu on juba ühikuhinna metoodikasse sisse arvestatud.
2. Toetuse saaja ei pea tulude laekumise kohta pidama eraldi arvestust ega esitama tulude laekumist tõendavaid dokumente. Rakendusüksus ei pea tegema täiendavat kontrolli tulude laekumise kohta ega ellu viima toiminguid, mis on seotud tulu võrra toetuse vähendamisega.
3. Toetuse saajale on rakenduskeem lihtne ja selge, sest ühikuhind on seotud loodava lasteaiaga/hoiukohaga.
4. Palgakulude arvestamisel jäävad ära töötajate asenduste ja vahetustega seotud lisaarvutused ja kulude abikõlblikkuse tõendamine.

Toetatavate tegevuste taust

Eesti on vananeva rahvastikuga riik, mistõttu on eriti oluline soodustada laste sündi, luua neile võrdsed võimalused ühiskonnaelus ja hariduses osalemiseks ning soodustada vanemate võimalusi tööturul osalemiseks. Euroopa Komisjoni laste vaesuse analüüsi kohaselt on laste vaesuse puhul kõige olulisem tegur vanemate tööturualane staatus.¹

Uuringud kinnitavad, et tööhõives osalemist ja seega ka vaesuse vähendamist takistab oluliselt hoolduskoormus. Statistikaameti 2015. aasta tööjõu-uuringu kohaselt ei tööta Eestis 16 800 tööealist inimest (vanuses 15–69) vajaduse tõttu hoolitseda laste või teiste pereliikmete eest (v.a rasedus-, sünnitus- või lapsehoolduspuhkusel olijad). Neist 38% (6460) moodustavad eelkooliealiste laste vanemad. Viimaste hulgas on omakorda 90% naisi, mis tähendab, et tööturult kõrvalejäämine laste ja pereliikmete eest hoolitsemise tõttu puudutab suures osas väikeste laste emasid.

Eestis on kuni lapse 1,5-aastaseks saamiseni võimalik saada vanemahüvitist, mis säilitab vanemale senise töise sissetuleku. Kuna vanemahüvitise lõppemisel pere sissetulek oluliselt väheneb, peab olema võimalik lapsevanemal tööturul osalemist säilitada või tööturule suunduda/naasta. Selle tulemusena jaotub nii tõine kui kodune töökoormus ja vastutus pere majandusliku toimetuleku eest vanemate vahel ühtlasemalt, paraneb naiste positsioon tööturul ning väheneb vaesusrisk. Oluline on ka paindlikkuse tagamine lapsevanematele, kelle töökorralduse tõttu on vajadus tavapärasest paindlikuma (nt ebatraditsioonilistel kellaaegadel avatud) lapsehoiukohta järele.

Kohalike omavalitsuste kohustus on pakkuda lasteaiakohta igale lapsele, kelle rahvastikuregistrijärgne elukoht on selles kohalikus omavalitsuses. Samas ei ole kõik kohalikud omavalitsused senini suutnud kõikidele soovijatele lasteaiakohta pakkuda. Lasteaiakohta ootel oli 2015. aastal 2290 last (neist enamik alla 3-aastased) ja järjekorrad olid 49% KOV-ides.² Lapsehoiukohtade puudus oli kõige suurem just kuni 2-aastaste (k.a) laste puhul, vähemal määral 3-aastaste ja vanemate laste seas.

2015. aastal kasutas lasteaiakohta 0–2-aastastest lastest 13 951 last ehk 34% kogu vanuserühmast ning lapsehoiuteenust 0–2-aastastest 3189 last ehk 8% vanuserühmast. 3–6-aastased lapsed käivad üldjuhul lasteaias ja neid oli 2015. aastal lasteaias 54 861, mis teeb 89%

¹ European Commission. (2008). Child poverty and well-being in the EU. Current status and way forward. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

² Themas, A., Tarum, H., Soo, K., Reisberg, L., Ainsaar, M., Aksen, M., Puolokainen, T., Lauri, T. ja Themas, E. (2015). Alushariduse ja lapsehoiu uuring. Tartu: Tartu Ülikool.

vanuserühmast. Lapsehoiuteenust said 3–6-aastased lapsed vähem. 2015. aasta jooksul sai neist lapsehoiuteenust 1521 ehk ainult 2% vastavast vanuserühmast.³

2016. aastal kasutas lasteaiakohta 0–2-aastastest lastest 14 267 last ehk 34% kogu vanuserühmast. 2016. aastal sai lapsehoiuteenust 0–2-aastastest lastest 3305 last ehk 8% kogu vanuserühmast.⁴

3–6-aastased lapsed käivad üldjuhul lasteaias ja neid oli 2016. aastal lasteaias 54 064, mis teeb 89% vanuserühmast. Lapsehoiuteenust said 3–6-aastased lapsed vähem. 2016. aasta jooksul sai neist lapsehoiuteenust 1532 ehk ainult 3% vastavast vanuserühmast.⁵

Vanemaosaluse arvestus lapsehoiukoha ühikuhinnas

Lapsehoiu rahastamine toimub riigieelarvest (riigieelarve vahenditest täiskasvanute koolituse seaduses sätestatud alustel), valla- või linnaeelarve vahenditest, lapsevanemate kaetavast osast või annetustest. Valla- või linnavalitsus kinnitab igaks eelarveaastaks lasteasutuse majandamiskulude, personali töötasu ja sotsiaalmaksu ning õppevahendite kulu arvestusliku maksumuse ühe lapse kohta. Vanemate kaetav osa on kehtestatud koolieelse lasteasutuse seaduse § 27 lõikes 4.

Seadusega on kehtestatud lapsevanematele ainult kohatasu maksimaalne piirmäär. Lapsehoiukoha eest tasub lapsevanem maksimaalselt 20% Vabariigi Valitsuse kehtestatud palga alammäärast. Täpse osaluse suuruse määrab kohalik omavalitsus. Lapse toidukulu päevamaksumuse otsustab lasteaias hoolekogu ja kinnitab direktor. Lapsevanem katab üldjuhul lisaks määratud osalusele ka toidukulu, mis sõltub lapse kohal käimisest.⁶

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1303/2013 artikli 65 lõikele 8 ei kohaldata tulude arvestust projektidele, mille abikõlblikud kogukulud on väiksemad kui 50 000 eurot.

Kui taotleja on eraõiguslik juriidiline isik, valitsusasutus või selle hallatav riigiasutus, võivad projekti abikõlblikud kogukulud olla maksimaalselt 49 999 eurot ühe taotluse kohta ning projekti abikõlblikke kogukulusid tulu võrra vähendama ei pea.

Kui taotleja on KOV ja projekti abikõlblikud kogukulud on suuremad kui 50 000 eurot, vähendatakse projekti abikõlblikke kulusid tulu võrra. Ühikuhinnast arvestatakse maha vastavas KOV-is kehtiv vanemaosaluse suurus. Kui toetuse taotlejaks on KOV, peab ta lisama taotlusele õigusakti KOV-is kehtestatud vanemaosaluse suurusega. Kui projekti abikõlblikud kogukulud on väiksemad kui 50 000 eurot, siis kogukulusid tulu võrra vähendama ei pea.

---

³ Eesti hariduse infosüsteemi 2014/2015. õppeaasta andmed alushariduses osalevate laste kohta (05.01.2017 väljavõtt, laste vanus 1. septembri seisuga) ja andmed aruandest „Lapsehoiuteenus“ (aruandeaasta jooksul), lapsehoiuteenuse statistika 2015, Sotsiaalministeerium. (22.03.2017 väljavõtt)

⁴ Eesti hariduse infosüsteemi 2015/2016. õppeaasta andmed alushariduses osalevate laste kohta (05.01.2017 väljavõtt, laste vanus 1. septembri seisuga)

⁵ Andmed aruandest „Lapsehoiuteenus“ (aruandeaasta jooksul), lapsehoiuteenuse statistika 2016, Sotsiaalministeerium (29.05.2017 väljavõtt)

⁶ Koolieelse lasteasutuse seadus § 27 (18.01.2016), Riigikogu, kättesaadav Riigi Teataja lehelt <https://www.riigiteataja.ee/akt/130122015022> (külastus 30.11.2016)

Ühikuhinna alusel kulude hüvitamise põhimõtted

Lapsehoiukoha ühikuhind

Lapsehoiuteenuse või lapsehoiukoha kulu on abikõlblik sotsiaalkaitseministri poolt kehtestatud ühikuhinnana, mis tugineb Eurostati andmetele ning on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1303/2013 (EÜT L 320-469, 20.12.2013) artikli 67 lõike 1 punktiga b ja artikli 67 lõikega 5. Ühikuhinna metoodika alusena kasutatakse 2017. aasta septembris kõige värskemaid Eurostatist kättesaadavaid statistilisi andmeid.⁷ Eurostati andmete järgi on ühe lapsehoiu- või lasteaiakoha ühikuhind **245 eurot**⁸ **ühes kalendrikuus** (aastas 2942,30 eurot). Lapsehoiukoha kulusid kuludokumentide alusel ei hüvitata.

Abikõlbliku kulu arvestamisel kehtivad järgmised tingimused:

1. Kui täidetud on 70–100% taotluses esitatud lapsehoiukohtadest, on lapsehoiukoha maksumus abikõlblik 100% ehk 245 eurot ühes kalendrikuus.
2. Kui täidetud on 50–69% taotluses esitatud lapsehoiukohtadest, on lapsehoiukoha maksumus abikõlblik 70% ehk 172 eurot ühes kalendrikuus.
3. Kui täidetud on alla 50% taotluses esitatud lapsehoiukohtadest, siis toetust ei maksta.
4. Kui toetuse saajaks on KOV ja projekti maksumus on üle 50 000 euro, arvestatakse lapsehoiu- või lasteaiakoha ühikuhinnast maha vastavas KOV-is kehtiv vanemaosaluse suurus kalendrikuu põhjal.

Näide. Toetuse saajaks on KOV ja toetust on antud 13 lapsehoiukoha loomiseks. KOV on kehtestanud vanemaosaluseks **78 EUR** kuus.

Toetuse rahuldamise otsusega vähendatakse ühikuhinda 78 EUR võrra. Välja makstakse:

- **167** eurot kuus ($245 - 78 = 167$), kui täidetud on 70–100% taotluses esitatud lapsehoiukohtadest;
- **117** eurot kuus ($167 \times 0,7 = 117$), kui täidetud on 50–69% taotluses esitatud lapsehoiukohtadest.

Kui KOV esitab maksetaotluse, peab ta välja tooma, mitme loodud lapsehoiukoha kasutamiseks on lapsevanemaga sõlmitud leping või tehtud otsus vanema avalduse alusel. Kui 13 loodud lapsehoiukoha kasutamiseks on 12 lapsevanemaga sõlmitud leping, siis on täidetud 90% loodud lapsehoiukohtadest ja maksetaotluse koostamisel võetakse aluseks tuluga korrigeeritud ühikuhind 167 eurot. Uute loodud kohtade eest hüvitatav summa kokku ühes kuus on 2171 eurot ($13 \text{ lepingut} \times 167 = 2171$ eurot).

Kui KOV esitab maksetaotluse ning kinnitab, et 13 loodud lapsehoiukoha kasutamiseks on kaheksa lapsevanemaga sõlmitud leping, siis on täidetud 61% loodud lapsehoiukohtadest ja maksetaotluses saab aluseks võtta korrigeeritud ühikuhinna 117 eurot. Arvutus tehakse järgmiselt: $13 \text{ lepingut} \times 117 = 1521$ eurot.

Mõlema näite puhul toimub lapsehoiukoha hüvitamine ühikuhinna alusel loodud kohtade, mitte maksetaotluse esitamise hetkel kehtivate lepingute järgi.

Kui KOV soovib esitada maksetaotlust, kuid 13 loodud uue lapsehoiukoha kasutamiseks on vaid kuue lapsevanemaga sõlmitud leping, siis on täidetud 46% loodud lapsehoiukohtadest ja toetuse

⁷ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uae_fine09&lang=en

⁸ Siin ja edaspidi ümardatud täissummani

saamise kriteerium ei ole täidetud. Seega ei ole KOV-il vaja selle kuu kohta maksetaotlust esitada, sest alla 50 % täituvuse korral kulusid ei hüvitata.

Lasteaiakoha ja lapsehoiukoha loomisel ning rühmade moodustamisel peab taotleja juhinduma koolieelse lasteasutuse seaduse § 7 lõigetest 1 ja 2 ning sotsiaalhoolekande seaduse § 45³ lõigetest 2 ja 3.